

Olympiáda zo slovenského jazyka a literatúry

Jedenásty ročník, školský rok 2018/2019

Krajské kolo

Kategória: C

PRVÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ**Test****Čas na vypracovanie testu: 30 minút**

UKÁŽKA Č. 1

ČÍNSKA SONDA ODOSLALA NA ZEM SNÍMKU Z ODVRÁTENEJ STRANY MESIACA

Čínska sonda Čchang-e 4 poslala na Zem prvé panoramatické zábery z odvrátenej strany Mesiaca. Na základe získaných údajov výskumníci vykonali predbežnú analýzu terénu, najmä povrchu Mesiaca v okolí miesta, kde sa sonda nachádza.

Sonda máľko pristála na odvrátenej strane Mesiaca 3. januára. Od tohto pristátia Čínska spoločnosť pre letectvo a vesmír (CASC) zverejnila na internete viacero fotografií z povrchu Mesiaca - vrátane stôp, ktoré tam zanecháva lunárne vozidlo (rover) Nefritový králik 2 (čínsky Jü-tchu). Ten práve v piatok ukončil panoramatické snímání povrchu Mesiaca a poslal snímku na Zem, informovala agentúra AFP.

AFP dodala, že rover bol v uplynulých dňoch v režime stand-by kvôli technickým problémom a riadiace centrum s ním stratilo kontakt. Vo štvrtok však robotické vozidlo obnovilo svoju činnosť. Hlavnou úlohou projektu sondy Čchang-e 4 je študovať odvrátenú stranu Mesiaca, prirodzeného satelitu Zeme, pričom sa sústreďí najmä na minerálne zloženie a štruktúru povrchu a vykonať aj nízkofrekvenčné rádio astronomické pozorovania.

Pristátie na odvrátenej strane Mesiaca je pre vedcov veľkou výzvou aj preto, že nie je možné priame spojenie so sondou zo Zeme.

Vedci na komunikáciu využívajú sondu Čchüe-čchiao, ktorá bola na obežnú dráhu okolo tzv. libračného centra L2 (Lagrangeov bod L2) v sústave Zem-Mesiak vyslaná v máji 2018 a ktorá má na palube 4,2 m dlhú anténu. Signál z Čchang-e 4 tak putuje na Čchüe-čchiao, ktorá ho preposiela na Zem.

Skúmanie vesmíru z odvrátenej strany Mesiaca by nakoniec mohlo pomôcť vedcom dozvedieť sa viac o prvopočiatku slnečnej sústavy a dokonca o vzniku prvých hviezd vo vesmíre. Odvrátenú stranu Mesiaca nie je možné vidieť zo Zeme a ľudovo je nazývaná „*temná strana*“ preto, že je pomerne neznáma, a nie preto, že na ňu nedopadá slnečné svetlo.

Na „*privrátenú stranu*“ Mesiaca, viditeľnú zo Zeme, poslali kozmické lode tri krajiny - USA, bývalý Sovietsky zväz a naposledy Čína. Avšak aktuálne pristátie na Mesiaci je úplne prvé na odvrátenej strane. Táto strana bola mnohokrát pozorovaná z obežnej dráhy Mesiaca, ale nikdy nie zblízka.

Najnovšia úspešná misia dokazuje, že Čína sa čoraz viac snaží vo vesmíre konkurovať a vyrovnávať sa Spojeným štátom, Rusku aj Európe – a zo širšieho hľadiska sa zároveň snaží upevniť si postavenie ako regionálna a celosvetová veľmoc.

Zdroj: <https://www.dobrenoviny.sk/c/152522/cinska-sonda-odoslala-na-zem-snimku-z-odvratanej-strany-mesiaca>

Úloha č. 1

Ktoré tvrdenie nevyplýva z ukážky?

- A. Skúmanie vesmíru pomôže vedcom dozvedieť sa viac o počiatkoch slnečnej sústavy.
- B. Projekt pomôže vedcom dozvedieť sa viac o vzniku prvých hviezd vo vesmíre.
- C. Rover sa chránil pred mrazivým chladom.
- D. Robotické vozidlo obnovilo svoju činnosť.

Úloha č. 2

Ktoré tvrdenie vyplýva z ukážky?

- A. Na temnú stranu Mesiaca nedopadá slnečné svetlo.
- B. Na temnej strane nie je možné priame spojenie so sondou zo Zeme.
- C. Na temnú stranu sa nemôže dostať lunárne vozidlo.
- D. Na Mesiaci pristála čínska sonda Čchang-e 4 ako prvá v histórii.

Úloha č. 3

Hlavnou úlohou projektu sondy Čchang-e 4 je

- A. konkurovať a vyrovnávať sa Spojeným štátom americkým.
- B. zverejniť na internete viacero fotografií z povrchu Mesiaca.
- C. obnoviť kontakt s riadiacim centrom.
- D. študovať odvrátenú stranu Mesiaca.

Úloha č. 4

Označ vetu, ktorá nepotvrdzuje obsah uvedenej ukážky.

- A. Na odvrátenej strane Mesiaca zanecháva lunárne vozidlo králičie stopy.
- B. Čínska sonda Čchang-e 4 pristála prvá na odvrátenej strane Mesiaca.
- C. Odvrátená strana Mesiaca bola pozorovaná z obežnej dráhy Mesiaca.
- D. Odvrátená strana Mesiaca nikdy nebola pozorovaná zblízka.

Úloha č. 5

Hlavnou úlohou projektu sondy Čchang-e 4 je študovať odvrátenú stranu Mesiaca, prirodzeného satelitu Zeme, pričom sa sústreďí najmä na minerálne zloženie...

Podčiarknutá časť vety je z hľadiska vetnej stavby

- A. vedľajšia veta.
- B. prístavok.
- C. predmet.
- D. prívlastok.

Úloha č. 6

Vyber možnosť, ktorá správne určuje podčiarknuté sloveso *by mohlo pomôcť*.

A. fázové sloveso	C. modálne sloveso
B. zvrtné sloveso	D. činnostné sloveso

Úloha č. 7

Podčiarknuté slovo vo vete: Najnovšia úspešná misia dokazuje,... je

- A. tretí stupeň príslovky, ktorá má nepravidelné stupňovanie.
- B. tretí stupeň prídavného mena, ktoré má nepravidelné stupňovanie.
- C. tretí stupeň príslovky, ktorá má pravidelné stupňovanie.
- D. tretí stupeň prídavného mena, ktoré má pravidelné stupňovanie.

Úloha č. 8

V ktorej možnosti sú správne určené vetné členy v nasledujúcej vete?

Čínska sonda poslala na Zem prvé panoramatické zábery z odvrátenej strany Mesiaca.

- A. Zhodný prívlastok, podmet, prísudok, príslovkové určenie miesta, postupne rozvíjací zhodný prívlastok, predmet, zhodný prívlastok, nezhodný prívlastok, nezhodný prívlastok.
- B. Zhodný prívlastok, príslovkové určenie miesta, podmet, prísudok, postupne rozvíjací zhodný prívlastok, predmet, zhodný prívlastok, nezhodný prívlastok, nezhodný prívlastok.
- C. Zhodný prívlastok, podmet, prísudok, príslovkové určenie miesta, predmet, postupne rozvíjací zhodný prívlastok, zhodný prívlastok, nezhodný prívlastok, nezhodný prívlastok.
- D. Zhodný prívlastok, podmet, prísudok, príslovkové určenie miesta, postupne rozvíjací zhodný prívlastok, predmet, nezhodný prívlastok, nezhodný prívlastok, zhodný prívlastok.

Úloha č. 9

Ktorý slohový postup je použitý v ukážke?

A. náučný	C. informačný
B. rozprávací	D. publicistický

Úloha č. 10

V ktorej z možností je správne určené podčiarknuté sloveso v druhej vete ukážky?

- A. budúci čas, trpný rod, dokonavý vid
- B. minulé čas, trpný rod, nedokonavý vid
- C. minulé čas, činný rod, dokonavý vid
- D. prítomný čas, činný rod, nedokonavý vid

Úloha č. 11

Ktoré tvrdenie platí o prvej vete druhého odseku z ukážky?

- A. jednoduchá rozvitá veta, dvojčlenná úplná veta
- B. jednoduchá rozvitá veta, dvojčlenná neúplná veta
- C. jednoduchá holá veta, dvojčlenná úplná veta
- D. jednoduché súvetie, oznamovacia veta

UKÁŽKA Č. 2

Viem, srdce tvoje...

Viem, srdce tvoje neraz strepotalo
sť'a vtáča, ktoré na konárik zlietlo,
by piesne svoje najkrásnejšie plietlo,
v ne slohy o ľúbosti zapletalo

a lásku, vrelú lásku privolalo,
jej večnú krásu a jej večné svetlo.
Viem, ono sa už neraz s láskou stretlo,
s ňou išlo, žilo, v šťastí zamieralo.

Viem, srdce tvoje hroby lásky skrýva,
v nich práchnivie bez budúceho žitia
to, čo sa na mňa z tvojich očí díva...

Pod', pod' mi v náruč, kým je láska živá,
kým ruky tvoje iní nezachytia,
kým znova vzblkne duša zabudlivá!

Janko Jesenský: Verše

Úloha č. 12

Zaraď ukážku k náležitej básnickej forme.

- A. sonet
- B. óda

- C. epigram
- D. epitaf

Úloha č. 13

Do riadku pod textom úlohy priraď k písmenám číslice tak, aby vznikli správne poučky o jednotlivých literárnych žánroch.

A. Balada	1. Lyrický žáner, ktorý vyniká nadnesenosťou, pátosom.
B. Óda	2. Nápis na náhrobnom kameni alebo na soche zobrazujúcej mŕtveho.
C. Epigram	3. Lyrickoepická žáňrová forma majúca spoločné znaky s rozprávku, avšak s tragickým koncom.
D. Epitaf	4. Lyrický žáner stručne a duchapľne vyjadrujúci určitú životnú pravdu.

Úloha č. 14

Označ možnosť, ktorá je antonymom k slovu *skrýva*.

- A. tají
- B. prezrádza

- C. zastiera
- D. zamlčuje

Úloha č. 15

Slovo *nezachytia*

- A. je odvodené slovo.
- B. je zložené slovo.

- C. je základové slovo.
- D. je združené pomenovanie.

Úloha č. 16

Z nasledujúcich možností vyber básnický umelecký prostriedok, ktorým je slovné spojenie *hroby lásky skrýva*.

- A. epiteton
- B. metonymia

- C. alegória
- D. metafora

Úloha č. 17

Označ možnosť, ktorá správne vystihuje pojem **trópy** v literatúre.

- A. Sú to základné údaje o živote autora.
- B. Je to stručný obsah hlavnej myšlienky a témy diela.
- C. Je to súhrnné označenie všetkých druhov rýmov spolu s ich schémami.
- D. Sú to umelecké jazykové prostriedky s estetickou funkciou v texte.

Úloha č. 18

Ktoré tvrdenie najlepšie vystihuje lyrickú poéziu?

- A. Dá sa z nej zostaviť osnova zväčša ľúbostného deja.
- B. Sú v nej vyjadrené autorove city, nálady, myšlienky.
- C. Je písaná viazanou umeleckou rečou a má jednoduchý dej.
- D. Má výrazové prostriedky drámy a podlieha módnemu vkusu.

Úloha č. 19

Do riadku pod textom úlohy k jednotlivým číslam priradi písmená tak, aby vznikli správne odpovede.

1. Frazologická jednotka	A. <i>Lepší vrabec v hrsti ako holub na streche.</i>
2. Príslovie	B. <i>Svätá Barbora ťahá sane do dvora.</i>
3. Aforizmus	C. <i>Položiť niekoho na lopatky.</i>
4. Pranostika	D. <i>Niet krajších rozprávok, ako tie, ktoré píše sám život.</i>

.....

UKÁŽKA Č. 3

<u>Západné Slovensko</u>			<u>Stredné Slovensko</u>			<u>Východné Slovensko</u>		
ZAJTRA		-4° 6° Noc Deň	ZAJTRA		-5° 4° Noc Deň	ZAJTRA		-6° 1° Noc Deň
PONDELOK		-9° 3°	PONDELOK		-10° 1°	PONDELOK		-10° 1°
UTOROK		-8° -2°	UTOROK		-10° -3°	UTOROK		-10° -3°
STREDA		-5° 7°	STREDA		-5° 7°	STREDA		-5° 7°
ŠTVRTOK		-6° 6°	ŠTVRTOK		-6° 6°	ŠTVRTOK		-6° 6°
PIATOK		-7° 4°	PIATOK		-7° 4°	PIATOK		-7° 4°
SOBOTA		-12° 2°	SOBOTA		-12° 2°	SOBOTA		-12° 2°

Úloha č. 20

V ktorej časti Slovenska bude najvyššia nočná teplota v utorok?

- A. Na strednom Slovensku.
- B. Na západnom Slovensku.
- C. Na východnom Slovensku.
- D. Na strednom a východnom Slovensku.

Úloha č. 21

V ktorých dňoch bude rovnaká nočná teplota na celom území Slovenska?

- A. V stredu, štvrtok, piatok.
- B. V pondelok, stredu, piatok.
- C. V pondelok, utorok, sobotu.
- D. V utorok, štvrtok, sobotu.

Úloha č. 22

V ktorých častiach Slovenska budú celý týždeň okrem nedele rovnaké denné teploty?

- A. Na západnom a strednom Slovensku.
- B. Na strednom a východnom Slovensku.
- C. Na západnom a východnom Slovensku.
- D. Na celom území Slovenska.

Úloha č. 23

Najnižšia denná a nočná teplota bude na Slovensku

- A. v pondelok a utorok.
- B. v utorok a sobotu.
- C. v pondelok a stredu.
- D. v piatok a pondelok.

Úloha č. 24

V ktorých dňoch budú podľa ukážky zrážky na celom území Slovenska?

- A. V nedeľu a vo štvrtok.
- B. V stredu a v piatok.
- C. V utorok a vo štvrtok.
- D. V nedeľu a v sobotu.

Úloha č. 25

Označ možnosť, ktorá správne vysvetľuje slovo *piktogram*.

- A. odborný termín používaný predovšetkým v mytológii
- B. názov slepeckého písma
- C. grafický znak znázorňujúci informáciu obrazom
- D. chemická značka prvku

Zdroje:

1. <https://www.dobrenoviny.sk/c/152522/cinska-sonda-odoslala-na-zem-snimku-z-odvratanej-strany-mesiaca>
2. https://zlatyfond.sme.sk/dielo/1193/Jesensky_Verse/3#ixzz5cPvczOki
3. <https://pocasio.pravda.sk/>
4. <https://citaty-slavnych.sk/autori/dalajlama/>

PRVÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ

Tvorba textu

Čas na tvorbu textu: 30 minút

„Čím viac sa staráme o šťastie druhých, tým silnejší je náš vlastný pocit blaha.“

(Dalajláma)

V krátkej úvahe sa zamysli nad výrokom Dalajlámu a nad tým, či a ako by si ho vedel/vedela v budúcnosti realizovať v bežnom živote.

Autor: Mgr. Daniela Petříková

Recenzovala: Mgr. Nadežda Kašiarová

Korektúra: PaedDr. Ivana Kullová Matisková

Redakčná úprava: Mgr. Alžbeta Palacková

Vydal: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, Bratislava 2019

SL11 KKCul19